

# Die Oberösterreichische Landesbibliothek Linz (Hornorakouská zemská knihovna v Linci)

Schillerplatz 2  
4021 Linz

V únoru 2004 jsem si podala přihlášku do výběrového řízení, které každoročně vypisuje SKIP, o týdenní studijní pobyt v rakouské vědecké knihovně.

Od r. 1997 pracuji v regionálním oddělení Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích, od prosince loňského roku jako vedoucí tohoto oddělení. Shromažďujeme zde především literaturu o jihočeském regionu, též se zřetelem na příhraniční oblasti. V našem regionálním fondu jsou tedy zastoupeny dokumenty i v německém jazyce. Chápeme Jihočeský kraj jako součást středoevropského regionu zahrnujícího tři země; Jižní Čechy – Horní Rakousko – Dolní Bavorsko (*Dreiländereck*). Máme zájem o přeshraniční spolupráci s rakouskými partnery.

Takto jsem zdůvodnila svou žádost o studijní pobyt v Hornorakouské zemské knihovně v Linci. Komise SKIP pro zahraniční styky mě na svém jednání 27.5.2004 vybrala k účasti na studijním pobytu (podle mého výběru) v *Landesbibliothek Linz*.

V srpnu jsem pak obdržela oficiální pozvání od ředitele knihovny pana doktora Christiana Enichlmayra, dohodli jsme se na termínu od 4. do 8. října 2004.

## Dějiny - Die Oö. Landesbibliothek (dříve *Bundesstaatliche Studienbibliothek*)

☞ v letech 1782-1792 zrušeno v Horním Rakousku více než 20 klášterů

☞ 1774 -1776 zřízena „*k.k. Lyzealbibliothek*“ - „*bibliotheca publica*“

☞ knihovna se několikrát stěhovala, od r. 1784 sídlila v centru města na adrese Landstraße č.

30, tato budova se stala na 150 let domovským sídlem Akademické knihovny (*Akademische Bibliothek*)

☞ na přelomu 20. a 30. let 20. století se podařilo prosadit výstavbu nové knihovny, stala se nejmodernější knihovnou v Rakousku. 9.11.1934 byla nová Studijní knihovna (*Studienbibliothek*) otevřena.

☞ Centrální katalog vědeckých knihoven Horního Rakouska – v r. 1971 získala Studijní knihovna tento lístkový katalog, budovaný od r. 1950 a do té doby umístěný v budově Úřadu hornorakouské vlády

☞ 1.1.1999 knihovnu převzala od knihovnického spolku zemská vláda Horního Rakouska a byla přejmenována na *Oberösterreichische Landesbibliothek*

Knihovna je tedy v současné době samostatným zařízením kulturního oddělení Hornorakouské zemské vlády, je to vědecká univerzální knihovna a jako nástupkyně předcházejících institucí (*Bibliotheca publica*, *Studienbibliothek*) je nejstarší veřejnou knihovnou v Horním Rakousku.

**Knížní fond:** cca. 370.000 svazků, většina fondu je uložena ve skladu a je možné si půjčovat domů.

**Periodika:** cca. 1.500 běžně docházejících titulů, cca. 5.000 celkově, periodika se nepůjčují, možnost kopírování.

**Návštěvníci:** cca. 80.000 ročně

**Výpůjčky:** cca. 50.000

**Roční přírůstky:** cca. 8.000 svazků ročně

**Denní přírůstky:** cca. 40 sv.

**On-line katalog:** s připojením na *Österreichischen Bibliothekenverbund* a ve spolupráci s Hornorakouským zemským muzeem, Hornorakouským zemským archivem a Institutem Adalberta Stiftera tvoří regionální databázový systém

**Reprografická technika:** kopírovací přístroj, knižní scanner, mikrofilmscanner

**Výpůjční lhůta:** 4 týdny (s možností dvakrát si prodloužit)

Knihovna shromažďuje především odbornou literaturu z těchto oborů:

- ⊗ filosofie
- ⊗ psychologie
- ⊗ jazykověda, literární věda
- ⊗ dějiny, vlastivěda
- ⊗ hudba, divadlo, media
- ⊗ matematika, informatika
- ⊗ biologie, medicína
- ⊗ hospodářské a sociální vědy
- ⊗ turismus, sport
- ⊗ teologie
- ⊗ pedagogika
- ⊗ beletrie, literatura
- ⊗ geografie, cestování
- ⊗ umění, architektura
- ⊗ přírodní vědy a technika
- ⊗ zemědělské a lesní hospodářství
- ⊗ právo a správa
- ⊗ Obderensia (fond regionální literatury)

### Historické sbírky

Rukopisy: nejstarší rukopisný dokument, který knihovna vlastní, je fragment z 9. století – homilář obsahující výklad Bible od Řehoře Velikého,

další rukopisy: 530 sv. A 580 fragmentů (z toho 360 středověkých rukopisů – 9.-15. stol.)

Katalog rukopisů: *Konrad Schiffmann: Die Handschriften der öffentlichen Studienbibliothek in Linz. Linz 1935.*

Inkunabule: 650 svazků (r. 1450-1500), knihovna vlastní např. prvotisky z dílny Alda Manutia (Benátky) a Antona Kobergera (Norimberg)

Katalog prvotisků: *Franz Reininger: Die Wiegendrucke der Bibliotheca publica in Linz. Linz 1910.*

Historický fond 1501-1800: malá část tohoto fondu je umístěna v barokních knihovnických skříních Slavnostního sálu.

Katalog tisků: *Katalog der Druckschriften mit Erscheinungsjahr 1501-1800. 8 Bde. + Erg.-Bd. Linz 1982-93.*

## Obderennsia

dokumenty vydané v oblasti Horního Rakouska nebo pojednávající o Horním Rakousku (země nad řekou Enns) jsou v Zemské knihovně systematicky shromažďovány od r. 1922. Tento knihovní fond je nositelem „zemské paměti“ (*Gedächtnis des Landes*). Tomuto účelu slouží právo Zemské knihovny na povinný výtisk.

Povinný výtisk: 3 exempláře periodik, 2 exempláře neperiodických dokumentů – to umožňuje uživatelům knihovny široký přístup k veřejným kulturním statkům země.

Základní prameny k dějinám Horního Rakouska a Lince:

*Bibliografie zur Oberösterreichischen Geschichte 1891-2000*

*Edice Linzer Forschungen:*

1. *Historische Bibliografie der Stadt Linz*

2. *Fabriken in der Stadt : eine Industriegeschichte der Stadt*

3. *Kirche in Linz : die Inhaber der Pfarren (1785-1990)*

4. *Literatur in Linz : eine Literaturgeschichte*

5. *Sport in Linz*

6. *Schule in Linz*

7. *Bevölkerung in der Stadt : „Einheimische“ und „Fremde“ in der Stadt Linz (19. und 20. Jahrhundert*

Centrální katalog lineckých knihoven on-line od r. 1973, lístkový 1950-1992

## Periodika (noviny, časopisy,)

Oddělení periodik shromažďuje regionální deníky, týdeníky, kvalitní celostátní tisk a též malý výběr mezinárodního tisku (*International Herald Tribune, Frankfurter Allgemeine Zeitung, Neue Zürcher Zeitung* atd.). Vedle aktuálních vydání, uchovává knihovna svázané ročníky hornorakouských novin a časopisů (od 2. poloviny 17. stol.), částečně také na mikrofilmech, také nabízí atraktivní výběr odborných časopisů z různých oblastí.

## Služby

Katalogy: volně přístupné lístkové i on-line katalogy – 5 míst OPAC  
informační služba

Půjčovna: vyhledání dokumentů ve skladu (10-15 minut)

Čtenářské průkazy: plastiková kartička s kódem, jménem a podpisem (musí se předložit úřední průkaz totožnosti a doklad aktuální adresy v Horním Rakousku), vystavení průkazu je zdarma, duplikát se platí. On-line katalog neslouží jen k vyhledávání literatury, nabízí též možnost zavedení uživatelského konta.

Školení uživatelů: OÖLB pořádá pravidelná školení uživatelů.

Čítárna a servisní zóna:

Ve studovně je k dispozici prezenční fond - aktuální literatura, encyklopedie, slovníky, reprezentativní výběr regionálních, celostátních periodik i zahraničních novin a časopisů, kromě toho též odborné časopisy z různých vědních oborů. V servisní zóně jsou k dispozici 3 samoobslužné kopírky na mince, speciální knižní scanner a čtecí přístroj na mikrofilmy.

Internet: veřejný přístup k internetu je umožněn za poplatek a prostřednictvím čipové karty (3 místa, karta na 3 hodiny za 5 euro)

MVS – za poplatek

LB-direkt: OÖLB má povinnost zajistit **všem** obyvatelům Horního Rakouska rovný přístup k informacím, proto knihovna umožňuje vypůjčit si prostřednictvím služby LB-direkt knihu domů. Služba LB-direkt zajišťuje zaslání vypůjčené knihy poštou.

Otvírací doba: pondělí – pátek 9:00-18:00  
sobota 9:00-12.00

Slavnostní sál: OÖLB pronajímá „Slavnostní sál“ (*Festsaal*) k soukromým nebo firemním akcím. Sál s barokními knihovnami a historickými tisky nabízí 80 míst k sezení a je vybaven moderní prezentační technikou.

### **Vyhledávací nástroje**

Prevažnou většinu svého fondu má knihovna uloženu ve skladu, pouze malá část fondu je volně přístupna.

Online-katalog: knihovna je od r. 2000 připojena na systém Rakouského svazu knihoven (software-ALEPH 505.14.2), v tomto katalogu je uložen fond od r. 1972. Online-katalog nabízí výběr katalogů dalších vědeckých knihoven v Linci (knihovní fondy Zemského muzea, Zemského archivu a Institutu Adalberta Stiftera). Přes systém Rakouského knihovnického svazu je možné též vyhledávat ve všech větších vědeckých sbírkách, a to jak v souborném katalogu, tak také v katalogích jednotlivých knihoven

Lístkové katalogy: od r. 1935-1999 (autorský a předmětový)

Historické katalogy: 1800-1930, 1501-1800 (svazkové katalogy)

### **Projekt**

Zemská knihovna plánuje další rozšíření – přístavbu, kde bude část aktuálního fondu volně přístupna.

## Shrnutí

\*poměrně malý fond – knihovna nikdy neměla celostátní povinný výtisk (370.000 sv., 1.500 periodik) – je to přibližně jen jedna desetina toho, co vlastní velké univerzitní knihovny (např. UB Wien, Graz, Innsbruck); roční přírůstek 8.000 svazků, tj. přibližně každá 10. kniha, která ročně přichází na německý knižní trh

\* knihovna sídlí v budově z 30. let 20. století, teprve od r. 2000 je automatizovaná (ALEPH 505.14.2)

\*ukládání knih ve skladu podle signatur – šetří místo, ale není vhodné (přívětivé) pro čtenáře

\*budoucnost – volný výběr (alespoň části fondu)

\*regionální povinný výtisk od r. 1922

\*poměrně cenný historický fond – (360 rukopisů, 650 prvotisků, 23.000 svazků z let 1.500-1.800), do vlastnictví knihovny též patří 5 historických globusů

\*akvizice - 9 specialistů podle oboru (*Fachreferenten*), každý má svůj rozpočet, objednávky a veškerá evidence přes ALEPH, rozpočet na nákup cca. 270.000 euro na rok

\*spolupráce s dalšími třemi zemskými institucemi (Zemský archiv, Zemské muzeum a Institut Adalberta Stiftera – společný online-katalog)

\*regionální – zemská knihovna = typ knihovny zvláště charakteristický pro německy mluvící oblasti – knihovna jako paměť regionu a zároveň knihovna aktivně spoluutváří budoucnost svého regionu

## Seznam významných knihoven v Linzi

*\*Universitätsbibliothek – Johannes-Kepler-Universität Linz*

*\*Bibliothek der Kunstuniversität Linz*

*\*Bibliothek der Anton-Bruckner-Privatuniversität*

*\*Bibliothek der Katholisch-Theologischen Privatuniversität*

*\*Studienbibliothek für Lehrerausbildung und Lehrerfortbildung an der Pädagogischen und Berufspädagogischen Akademie des Bundes*

*\*Studienbibliothek der Pädagogischen Akademie der Diözese Linz*

*\*Bibliothek des Adalbert-Stifter-Instituts des Landes Oberösterreich*

*\*Bibliothek des Oberösterreichischen Landesmuseum*

*\*Oberösterreichische Landesbibliothek*

*\*Bibliothek des Oberösterreichischen Landesarchiv*

*\*Bibliothek des Archivs der Stadt Linz*

*\*Diözesenarchiv Linz*

*\*Stadtbibliothek Linz*

## **Závěr**

*OÖLB je veřejnou vědeckou univerzální knihovnou, která shromažďuje dokumenty ze všech vědeckých oborů s důrazem na společenské vědy a ty oblasti přírodních věd, které nejsou zastoupeny na linecké univerzitě (biologie a medicína) a samozřejmě „Obderennsia“, tedy literaturu vydávanou na území Horního Rakouska (od r. 1922 zemský povinný výtisk) a literaturu pojednávající tematicky o Horním Rakousku. Zajímalo mě postavení regionální vědecké knihovny ve městě, které plní funkci regionálního centra (Lincec – hlavní město Spolkové země Horní Rakousko) a kde působí ještě další odborné knihovny – univerzitní knihovna, knihovny dalších vysokých škol, knihovny zemského a městského archivu, knihovna zemského muzea, městská knihovna apod. Kromě toho v Horním Rakousku působí ještě celá řada klášterních knihoven (např. v Kremsmünstru, Lambachu, St. Florianu atd.)*

*Myslím si, že můj studijní pobyt v Hornorakouské zemské knihovně se stal jakýmsi prvním krokem k lepšímu poznání našich knihoven. Obě knihovny působí v regionech, které jsou si blízké nejen z geografického ale také z historického hlediska. Spolupráce JVK v Českých Budějovicích a OÖLB Linz by mohla být též příspěvkem k rozšíření česko-rakouských kulturních vztahů na úrovni regionů.*